

Miljöbokslut 2013

VÄRMDÖ KOMMUN

Innehåll

Innehåll.....	2
Miljöbokslut.....	3
Regionala miljömål	4
Miljö kvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan.....	5
Målsättningar och styrdokument avseende energi	5
Reviderad energi och klimatpolicy	5
Klimatmål.....	5
Energimål.....	5
Transportmål	5
Strategi för minskad klimatpåverkan från fastigheternas energianvändning.....	6
Resultat 2013.....	6
Kommunens energiförbrukning – elenergi	7
Kommunens förbrukning – Värmeenergi.....	7
Gång – och cykelplan.....	9
Insamling av avfall	10
Verksamhetsuppföljning	11
Energirådgivning	11
Earth Hour	11
Miljöbelöning	11
Grön flagg till Solbackens förskola	11
Framtidsveckan	12
Hållbara städer – Future City Games	12
CityFied	12
Miljö kvalitetsmålet Ett rikt växt – och djurliv	13
Resultat 2013.....	13
Kommunala naturreservat	13
Naturvårdsavtal – skyddad natur	13
Hemmesta sjöäng.....	13
Miljö kvalitetsmålet Ingen övergödning.....	13
Kommunal VA-försörjning	13
Projekt mot övergödning i samarbete med BalticSea2020.....	16
Sugtömningsstationer	16

Bygglovsdag.....	16
Miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö	16
Plan för skadliga ämnen	17
Ekologiska livsmedel.....	17
Skräpplockardagarna.....	18
Hållbara städer	18
Bilaga 1.	19

Miljöbokslut

Värmdö kommuns vision är att medverka i omställningen till ett långsiktigt hållbart samhälle. Hållbar utveckling är därför ett av kommunens övergripande inriktningsmål.

Varje år följer kommunen upp hur miljön utvecklas, bland annat genom att analysera och jämföra nyckeltal med andra kommuner. Miljöbokslutet innehåller nyckeltal tillsammans med en redovisning av några exempel på det hållbarhets, natur- och miljövårdsarbete som bedrivits under året. För att uppnå en hållbar utveckling krävs samverkan på internationell, nationell och lokal nivå. Inom kommunen utformar olika nämnder årliga effektmål och får uppdrag av kommunfullmäktige baserade på inriktningsmålen.

En hållbar utveckling

Hållbar utveckling är en utveckling där sociala, ekonomiska och miljömässiga dimensioner ömsesidigt stödjer och balanserar varandra. I en hållbar utveckling analyseras sociala, ekonomiska och miljömässiga faktorer samlat och utifrån en helhetssyn.

Utgångspunkt i Vision 2030

Värmdö har en vision för framtiden – Värmdö Skärgårdens mötesplats. Visionen anger bland annat tre viktiga förhållningssätt för hållbarhet:

- Vi möter framtiden genom att ligga i framkant för den nödvändiga omställningen till långsiktig hållbarhet.
- Vi använder förnybar energi, har moderna och miljövänliga transporter och bygger kretsloppsanpassat.
- Vi vågar pröva nya lösningar.

Nationella miljömål

Svensk miljöpolitik baseras på riksdagens sexton miljö kvalitetsmål vilka är utgångspunkt för såväl regionens som kommunens miljöarbete. Än så länge är det bara ett av miljö kvalitetsmålen, *Bara naturlig försurning*, som är uppfyllt.

Bild 1 nedan visar samtliga nationella miljö kvalitetsmål. Målen markerade med grön färg och kursiva tecken beskrivs utförligare i årets miljöbokslut.

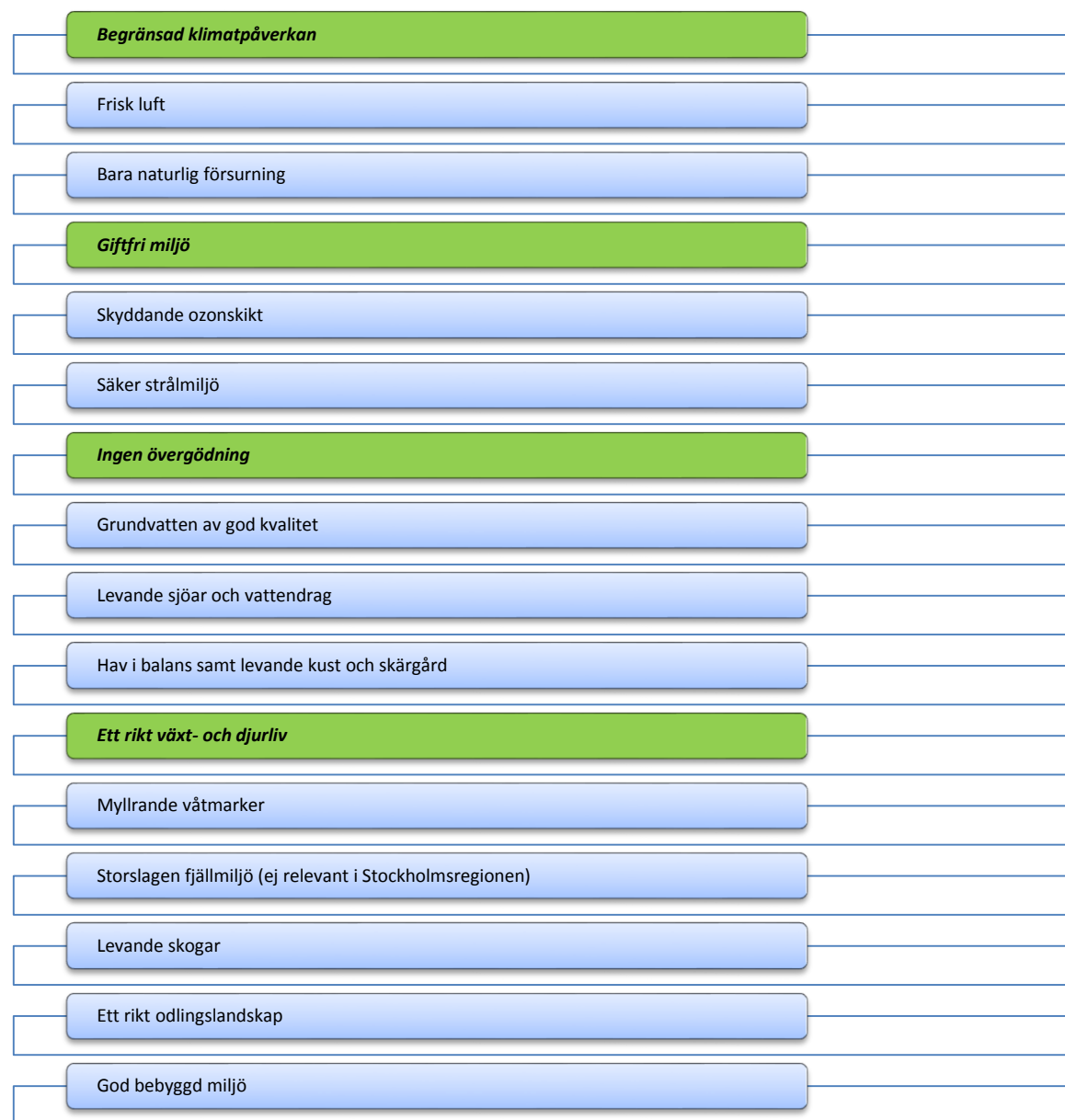

Bild 1.

Regionala miljömål

Stockholmsregionen prioriterar sitt hållbarhetsarbete genom att fokusera på sex av de nationella miljömålen:

- En god bebyggd miljö
- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- Ingen övergödning
- Ett rikt växt- och djurliv
- Giftfri miljö

Värmdö kommun använder ovanstående miljömålstruktur för uppföljning. I föreliggande miljöbokslut följer kommunen särskilt upp fyra av Stockholmsregionens prioriterade mål, *Begränsad klimatpåverkan, Ingen övergödning, Ett rikt växt- och djurliv samt Giftfri miljö,*

Urvalet motiveras med att de regionalt prioriterade miljö kvalitetsmålen, *Frisk luft* och *En god bebyggd miljö* kan bedömas ingå i de fyra miljö kvalitetsmål som kommunen lyfter fram för miljö bokslut för 2013 och kräver därför ingen särskild redovisning.

Miljö kvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan

Här ges en kort beskrivning av kommunens insatser 2013 för att begränsa klimatpåverkan inom områdena energi, transporter och avfall.

Målsättningar och styrdokument avseende energi

Reviderad energi och klimatpolicy

Kommunens energi- och klimatpolicy har reviderats under året för att anpassas till Stockholms läns mål. Strategin omfattar fem regionala mål för minskade utsläpp, en ökad andel förnybara energikällor och minskad energianvändning. Till målen kopplas sex åtgärdsområden där en regional kraftsamling är motiverad, stora miljömässiga vinster kan göras och där utvecklingen idag är otillfredsställande. Åtgärdsområdena avser transporter och resande, energianvändning i bebyggelse, energiproduktion, samhällsplanering, bärkraftig konsumtion av varor och tjänster samt kunskapsuppbyggnad och utvecklingsarbete.

I de fall där kommunens energi- och klimatpolicy har högre mål än länets kvarstår de lokala målen i den reviderade energi- och klimatpolicyen. Målsättningen med energi- och klimatpolicyen sträcker sig till år 2020 som ett delmål och till 2030 som slutår. Värmdö kommuns mål är efter synkroniseringen till Stockholms läns mål:

Klimatmål

- Länets utsläpp av växthusgaser utanför handeln med utsläppsrätter minskar med 19 procent till år 2020 jämfört med 2005. Verksamheter som regleras av handel med utsläppsrätter minskar samtidigt sina utsläpp med 30 procent till år 2020. (regionmål)
- Utsläpp av koldioxid ska på lång sikt minska till 1 ton per invånare och år för att hindra mänsklig påverkan på klimatet. (kommunmål)

Energimål

- På lång sikt ska Värmdö kommun vara en fossilbränslefri kommun. Ny teknik och förnybara bränslen ska ersätta dagens system. Målet ska vara uppnått senast 2030. (kommunmål)
- Användningen av förnybara energikällor ska vara 50 procent år 2030. Vindkraftsenergi ska utgöra 5 procent av den totala energiförbrukningen år 2020. Oljeanvändningen ska helt ersättas till år 2030. (kommunmål)
- De klimatpåverkande utsläpp som energianvändningen ger upphov till minskar med 30 procent per invånare till år 2020 (ton CO₂-ekvivalenter) jämfört med år 2005 och med 40 procent till år 2030. (regionmål)
- Kommunens energianvändning är 20 procent effektivare år 2020 jämfört med år 2008, mätt i energiintensitet (tillförd energi per BNP-enhet i fasta priser). (regionmål)
- Energiproduktionen i kommunen sker år 2020 till 90 procent med förnybara bränslen, spetslastproduktion oräknad. År 2030 sker den till 100 procent med förnybara bränslen. (regionmål)
- Användningen av el i hushålls- och servicesektorerna ska minska med 10 procent till år 2020 och 20 procent till 2030 jämfört med år 2000. (kommunmål)

Transportmål

- Utsläpp av koldioxid från vägtrafiken i Värmdö ska år 2020 ha stabiliserats på 1990 års nivå. (kommunmål)
- Andelen förnybara drivmedel ska år 2010 utgöra 20 procent inom kommunala verksamheter och 50 procent år 2020. År 2030 ska 75 procent av alla fordon drivas

med förnybara bränslen. (kommunmål)

- År 2020 är 16 procent av energianvändningen inom transportsektorn förnybar. (regionmål)
- Bilens andel av korta resor (<5 km) ska minska med 10 procent till år 2020 jämfört med 2000 års nivå och 50 procent till år 2030. (kommunmål)
- Andelen resande med cykel och kollektivtrafik ska öka med 50 procent till 2030. Andelen resor med kollektivtrafik ska, mätt i personkilometer, öka med 15 procentenheter till år 2020, jämfört med 2000 års nivå. (kommunmål)
- Det totala ”cykelarbetet” i Värmdö ska öka med 25 procent till år 2020, jämfört med 2000 års nivå. (kommunmål)
- Sju av tio ska pendla med kollektiva transporter år 2030 eller med fordon utan klimatpåverkan. (kommunmål)

Strategi för minskad klimatpåverkan från fastigheternas energianvändning

Kommunfullmäktige antog 2012 styrdokumentet *Strategi för minskad klimatpåverkan från fastigheternas användning*. Styrande för strategin är Värmdö kommuns *Energi - och klimatpolicy*. Strategin för minskad klimatpåverkan ska bidra till att minska kommunens utsläpp av växthusgaser samtidigt som den ska leverera ett inomhusklimat som ger nöjda hyresgäster.

Strategin fokuserar på följande områden:

- Energieffektiva lönsamma investeringar
- Uppföljning och analys av energianvändningen
- Implementering av energiledningsrutiner
- Ny energieffektiv teknik
- Energiförsörjning
- Nöjda hyresgäster

Ett viktigt steg i att förverkliga strategin om minskad klimatpåverkan från fastigheternas energianvändning är att upprätta energiplaner för strategiska områden. Energiplanerna är uppdelade i:

- Energiplan för implementering av förnyelsebar energi
- Energiplan för minskning av fastigheternas energianvändning
- Energiplan för utfasning av olja

Energiplanerna följs upp av fastighetsenheten. Exempelvis har totalenergianvändningen minskat med 6 procent och oljeanvändningen har minskat med 32 procent mellan 2012 och 2013.

Resultat 2013

Kommunen följde upp utsläpp av växthusgaser per invånare och energiförbrukning per invånare i Värmdö kommun i samband med synkroniseringen av kommunens lokala energi- och klimatpolicy och länets klimat- och energistrategi.

Indikator	Utfall	Målvärde	Kommentar
Utsläpp av växthusgaser per invånare	3,1 ton	På lång sikt ska utsläppen minska till 1 ton per invånare.	Sverige är, ur ett internationellt perspektiv, ett föregångsland avseende utsläpp per invånare. Värmdö som delvis är en

			glesbygdskommun har ett något högre utsläpp än länet i genomsnitt som uppvisar ett resultat på ca 2,75 ton per invånare. Utsläppen av växthusgaser per invånare i Värmdö kommun har mer än halverats sedan 1990. Utvecklingen avseende det totala utsläppet av växthusgaser per invånare är positiv.
--	--	--	--

Indikator	Utfall	Målvärde	Kommentarer
Energiförbrukning per invånare i Värmdö kommun, ton koldioxid/år	0,5 ton	Målvärde saknas	Målvärde saknas för denna indikator, men en positiv trend kan skönjas då energiförbrukningen låg på 2,5 ton koldioxid per invånare år 1990.

Kommunens energiförbrukning – elenergi

Användning av *elenergi* i kommunens lokaler har ökat från 14 950 MWh år 2012 till 16 080 MWh år 2013. En orsak till den negativa utvecklingen är att kommunen använder sig av värmepumpsteknik i större utsträckning, vilket ur ett kortsiktigt perspektiv leder till ökad elförbrukning. Kommunen har dessutom köpt fastigheter vilket leder till ökad sammanlagd energiförbrukning. Detta i kombination med att utfasning av oljepannor har lett till att elförbrukningen har ökat. All elenergi som kommunen använder är dock förnyelsebar. Dock har energianvändningen per kvadratmeter minskat med 11% i jämförelse med föregående år.

Kommunen har upphandlat ett vindkraftverk under året. Avtalet gäller nyproduktion av ett vindkraftverk i vindkraftsparken Nötåsen i Sundsvalls kommun. Vindkraftverket har en kapacitet på 7600 MWh per år.

Indikatorer	Utfall	Målvärde	Kommentar
Inköpt elenergi totalt i MWh i kommunens lokaler	+ 12,5 %	- 5 %	Under 2012 köptes 14 950 MWh elenergi till kommunen. Under 2013 har 16080 MWh inköpts. Målet var att kommunen skulle minska sitt inköp med 5 % men i stället har kommunen ökat sitt inköp med 12,5 %.

Kommunens förbrukning – Värmeenergi

År 2013 förbrukades 15 930 MWh *värmeenergi* för uppvärmning i form av exempelvis träflis, pellets och olja. Av den förbrukade energin var 11 151 MWh förnybar. Det motsvarar 70 procent. Andelen förnybar energi har ökat med nära 20 procentenheter sedan 2012 genom förändringar i uppvärmningsmetodik.

Indikatorer	Utfall	Målvärde	Kommentar
Andelen förnybar och återvunnen energi i kommunens lokaler Grönt nyckeltal som rapporteras till Sveriges ekokommuner	85 %	Saknas	I nyckeltalet summeras andelen förnybar värmeenergi och andelen förnybar elenergi. På det viset tydliggör nyckeltalet den totala andelen förnybar energi i kommunens lokaler vilken ökade under 2013. Den totala användningen av energi har ökat beroende på inköp av nya fastigheter.

Kollektivtrafik

I all samhällsplanering prioriteras kollektivtrafik. Under 2013 dubblade kommunen antalet infartsparkeringar till cirka 1400 platser för att underlätta pendling för kommunens medborgare. Värmdö kommuns utvecklingsstrategi är att bygga infartsparkeringar i kollektivtrafiknära lägen i tätorter i enlighet med kommunens översiktsplan 2010-2030. Utfallet nedan avser faktiska p-platser 1 januari 2014. 2013 års målvärde är uppfyllt.

Nedan redovisas samhällsplaneringsnämndens målsättning och indikator på området.

Indikator	Utfall	Målvärde	Kommentar
Antalet infartsparkeringar ska öka	1367	1200	2013 års målvärde är uppfyllt.
Antalet påbörjade resor från Värmdö kommun per vardagsdygn	18 200 resor	Saknas	Motsvarande uppgift från 2012 var 17 600 vilket indikerar en ökning av antalet resande på vardagarna med omkring 3,4 %.

Miljöbilar

Totalt sett har kommunen leasingavtal om cirka 150 fordon. Av dessa används 110 för persontransporter vid tjänsteresor. Över hälften av dessa är miljöklassade. Tre av bilarna är elhybrider. Andelen elbilar kommer att öka till följd av inrättandet av en ny upphandlad bilpool, som även kan nyttjas av allmänheten utanför kontorstid.

Under 2013 förbrukades cirka 1 400 000 kWh bränsleenergi inom ramen för den kommunala bilparken. Det innebär en minskning med 15 procent jämfört med 2012. Användningen av förnybara bränslen ökade och användningen av bensin och diesel minskade. Ökningen av andelen förnybara drivmedel gör att klimatpåverkan av transporter minskar.

Användning av drivmedel	Energimängd (kWh) 2012	Energimängd (kWh) 2013	Förändring i %
Bensin	823 600	823 000	0
Diesel	871 900	609 200	-30
E85/E75	2 100	4 200	+100
Summa	1 697 600	1 436 500	-15

Tabellen är en schablonuträkning baserad på kostnaderna för de olika drivmedelsinköpen i kommunen och genomsnittskostnaden per liter för respektive drivmedel 2013.

Energimängden redovisat i kWh enligt tabellen ovan visar mängden energi för tjänsteresorna i kommunen, för både förnybara och icke förnybara drivmedel. Omräknat blir det cirka 0,1 ton CO2 per anställd, ett mått på klimatpåverkan.

Kommunen erbjuder även medarbetare att låna busskort eller en cykel för resor i tjänsten för att främja ett mera hållbart resande.

Nedan redovisas en indikator som redovisas till Sveriges kommuner och landsting (SKL).

Indikator	Utfall	Målvärde	Kommentar
Hur stor är kommunorganisationens andel miljöbilar av totala antalet bilar?	50 %	Saknas	Av 110 personbilar är 55 stycken miljöklassade.

Antalet personbilar var 2013 110 stycken. Av dessa var 55 stycken miljöklassade. Enligt kommunstyrelsens verksamhetsberättelse kan följande analys göras. Andelen miljöbilar i kommunorganisationen är konstant jämfört med tidigare år. Anledningen till att någon förändring inte ägt rum under 2013 är att hälften av bilarna i kommunens bilpark är last- och skåpbilar inte byts ut särskilt ofta. Dessa klassas inte som miljöbilar för att avgaskraven inte uppnås.

Gång – och cykelplan

Värmdö satsar på att antalet gående och cyklister ska öka. För att nå målet satsar kommunen 10 miljoner per år på nya gång- och cykelvägar (GC-vägar) med syftet att skapa ett sammanhängande stråk och knyta samman dessa med regionens cykelstråk, kommunens skärgårdsbryggor och kommunens prioriterade förändringsområden.

Under 2013 har kommunen tagit fram en gång- och cykelplan. Planen visar bland annat vilka stråk som är prioriterade för att höja trafiksäkerheten och tillgängligheten i det befintliga nätet.

Varje år byggs nya GC-vägar. Under 2013 byggdes 1 km ny GC-väg. GC-vägen till Hålludden påbörjades också under hösten.

Nedan redovisas samhällsplaneringsnämndens indikator

Indikator	Utfall	Målvärde	Kommentar
Antalet GC-vägar	1 km	7 km/år	Målvärdet är inte uppfyllt. Flera utbyggnadsetapper pågår men är inte färdigställda varför

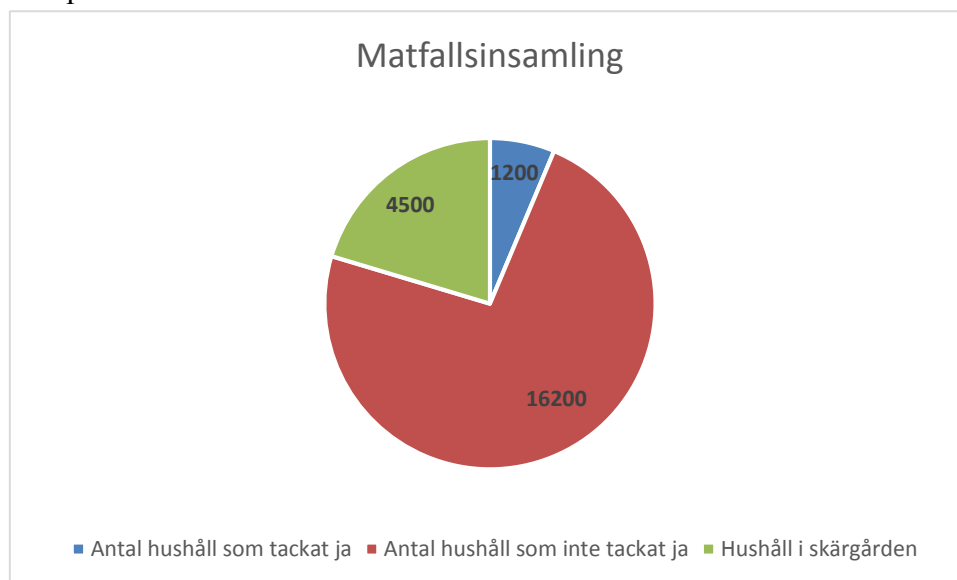
			målvärdet inte uppfylls på årsbasis.
--	--	--	--------------------------------------

Insamling av avfall

Värmdö kommun samlade in 596 kg hushållsavfall per kommuninvånare 2012, som är det år då de senaste statistiska uppgifterna finns registrerade (avfallweb.se). Det är 21 kg mer än 2011.

Jämfört med riket är mängden avfall per person 130 kg högre i Värmdö. Då ingår hushållsavfall från fritidsboende och besökande. Trenden är att hushållsavfallet ökar. Medelvärdet 2009 var ca 379 kg/invånare för de inrapporterade nyckeltalen till Sveriges ekokommuner.

Mängden hushållsavfall per invånare kommer att minska i framtiden då Värmdö kommun år 2012 påbörjade separat insamling av matavfall. Alla fastigheter på kommunens fastlandsdel har tillfrågats om de vill lämna matavfall i ett särskilt kärl. Under 2013 var 1200 hushåll anslutna till matavfallsinsamlingen. Diagrammet nedan visar antalet som tackat ja till matavfallsinsamlingen, antalet som inte tackat ja samt antalet hushåll i skärgården som inte kommer att tillfrågas om de vill ingå i matavfallsinsamlingen. Anledningen till detta är svårigheten att samla in matavfall i skärgården. Skärgården kommer i gengäld att erbjudas en kompostrabatt. Totalt finns det ca 22 100 hushåll i Värmdö.

Kommunfullmäktige har under 2013 beslutat om en ny renhållningstaxa där de som sorterar matavfall får 50 procent lägre fast avgift och 5 procent lägre rörlig avgift jämfört med avgifterna år 2012. Den nya taxan leder troligen till att fler hushåll kommer att sortera matavfall.

Ett ton matavfall kan producera lika mycket biogas som motsvarar 67 liter bensin eller 50 liter diesel. Värmdö samlade under 2012 in 83 ton matavfall (avfallweb.se) vilket motsvarar 5561 liter bensin eller 4150 liter diesel.

Nedan redovisas samhällsbyggnadsnämndens indikatorer inom avfallsområdet:

Indikator	Utfall	Målvärde
Insamlad mängd wellpapp ton/år	176 ton/år	220 ton/år

Kg/invånare	4,5 kg/invånare	5,6 kg/invånare
Insamlad mängd metall ton/år	956 ton/år	950 ton/år
Kg/invånare	24,3 kg/ invånare	24, 1 kg/invånare
Insamlad mängd träavfall, ton/år	2967 ton/ år	2700 ton/år
Kg/invånare	75, 3 kg/invånare	68, 6 kg/invånare
Total mängd hushållsavfall	596 kg/invånare	Saknas
 Grönt nyckeltal som rapporteras till Sveriges ekokommuner		

Verksamhetsuppföljning

Under året har förvaltningen arbetat med riktade insatser som syftar till att nå målet om begränsad klimatpåverkan. Nedan beskrivs en del av verksamheterna.

Energirådgivning

Värmdö kommun erbjuder kostnadsfri energi- och klimatrådgivning till bostadsrättsföreningar och enskilda personer som är bosatta i Värmdö. Under våren 2013 har energi – och klimatrådgivningen tillsammans med nätverket Omställning Värmdö och flera olika organisationer som är aktiva i Värmdö genomfört fyra föreläsningar med följande teman: omställning, odling, energieffektivt byggande och solenergi. Föreläsningarna lockade mellan 30-60 personer per tillfälle.

Earth Hour

Värmdö kommun medverkade i Earth Hour genom en samling i Gurraberg där ett 80-tal personer deltog. Earth Hour är världsomspännande miljömanifestation där man visar sitt miljöengagemang genom att under en timme släcka ljuset.

Miljöbelöning

Framtidsveckan fick på nationaldagen kommunens miljöbelöning på 10 000 kr. Utmärkelsen delas ut till en person eller en grupp som gjort kreativa och nyskapande insatser/arbeten inom miljöområdet. Motiveringen till årets pristagare var att man eftersträvat hög kvalitet i sitt arbete och haft en bred ansats angående hållbar utveckling och omställning. Framtidsveckan har gett många av Värmdö kommuns invånare och företagare inspiration till en hållbar livsstil.

Grön flagg till Solbackens förskola

Solbackens förskola har åter erövat Grön flagg, en miljödiplomering som Håll Sverige Rent

arrangerar. Förskolan har antagit mål och riktlinjer för miljöarbetet och energisparande. 2013 sattes solceller upp på skolans tak och man har planer på att också ersätta oljeeldning med bergvärme. Förskolan har tilldelats Grön flagg för att elever och lärare är delaktiga i ett hållbarhetsarbete som omfattar energi, internt miljöarbete och ekologiska livsmedel. Skolan har som mål att servera enbart vegetarisk mat en dag i veckan och rött kött en dag i veckan för att minska klimatpåverkan.

Andelen miljöcertifierade kommunala skolor är ett av de gröna nyckeltal som rapporteras till Sveriges ekokommuner.

Indikator	Utfall	Målvärde	Kommentar
Andelen miljöcertifierade kommunala skolor	21 %	Saknas	Andelen skolor med miljöcertifiering har ökat under 2013, från 13 skolor och förskolor jämfört med 7 stycken under 2012.

Framtidsveckan

Framtidsveckan genomfördes för andra året i rad i Värmdö. Kommunen var i år medarrangör och stöttade Framtidsveckan med marknadsföring i form av produktion och distribution av programmet, som i år delades ut till samtliga hushåll i Värmdö.

Under Framtidsveckan genomfördes ett Open space seminarium med titeln *Gör din röst för klimatet*. Open space är en form av medborgardialog där medborgares åsikter inom ett område blir ett underlag till beslutsprocessen. Seminariet riktades till ungdomar och arrangerades av Rädda Barnen och Värmdö kommun. 74 elever i årskurs 9 från Lemshaga Akademi och Ösbyskolan deltog i dialogen. Temat för dagen var klimat- och hållbarhetsfrågor och dagen leddes av ungdomsorganisationen PUSH Sverige.

Hållbara städer – Future City Games

För att pröva ett nytt arbetssätt och tidigt i planeringen få in idéer från olika grupper genomfördes ett Future City Game; Spelet om Gustavsberg. Ett 20-tal värmdöbor genomförde spelet under en helg på våren. Fyra lag tävlade om att ta fram det bästa förslaget för att göra Gustavsbergs centrala delar mer attraktiva. Förslaget ”Det runda torget” fick flest röster av kommunstyrelsens Gustavsbergsutskott och deltagarna i spelet. Förslagen kommer att tas med som ett underlag i detaljplanearbetet för Gustavsbergs centrum när de inleds 2014.

CityFied

Kommunen har under året blivit utsedd att medverka i EU-projektet ”CityFied” tillsammans med 17 andra europeiska städer för att utveckla kunskap om Nära Noll Energihus (NNE), resurseffektiv renovering och smarta nät för el- och fjärrvärme. Projektet sträcker sig över fem år.

Miljö kvalitetsmålet Ett rikt växt – och djurliv

Miljö kvalitetsmålet ett rikt växt- och djurliv innebär att den biologiska mångfalden bevaras och nyttjas på ett hållbart sätt, för nuvarande och framtida generationer.

Resultat 2013

Kommunala naturreservat

I Värmdö kommun är 7 procent av marken skyddad genom att man bildat naturreservat. Naturreservaten i kommunen har antingen bildats för att skydda värdefulla skärgårdsmiljöer eller för att slå vakt om tätortsnära grönområden. I översiktsplan 2012-2030 har kommunen pekat ut 11 områden som är prioriterade i det framtida naturvårdsarbetet. Samhällsplaneringsnämnden antog 2013-06-04 § 49 en långsiktig plan för naturreservat. Planen är en samlad strategi för att bilda kommunala naturreservat och naturminnen.

Naturvårdsavtal – skyddad natur

Under året har kommunen tecknat naturvårdsavtal med markägare för mark omfattande totalt 88,4 hektar. Beroende på om statistik redovisas från länsstyrelsen eller från kommunen varierar andelen skyddad natur. Nyckeltalet andelen skyddad natur redovisar kommunens statistik. Andelen skyddad natur är 7,1 %.

Hemmesta sjöäng

År 2012 påbörjade Värmdö kommun naturprojektet Hemmesta sjöäng - rekreation för fågel, fisk och människa. En åtta hektar stor våtmark har restaurerats för att förbättra förutsättningarna för rastande och häckande fågel och för fiskars lek. Redan efter de första åtgärderna har ett stort antal gädd- och abborryngel producerats och flertal tofsvipor och enkelbeckasiner har lyckats med häckningen. Under vintern är våtmarken en fin rastlokal för flyttfåglar. Under 2013 har två rastplatser, ett fågeltorn och en utkiksplattform byggts. Detta har gjort våtmarken mer tillgänglig för besökare och närboende.

Projektet är ett samarbete med Trafikverket, Världsnaturfonden, Sportfiskarna och Värmdö fågelklubb.

Ett naturvårdsavtal har tecknats mellan kommunen och övriga markägare, som bland annat innebär att kommunen ansvarar för drift och skötsel och har rätt att uppföra anläggningar för friluftsliv.

Miljö kvalitetsmålet Ingen övergödning

Kommunal VA-försörjning

Ökade halter av fosfor och kväve i vattnet leder till döda bottnar och har ett samband med algblomning. Övergödning är ett problem som förekommer längs hela svenska kusten, men det är störst i Östersjön. På många håll i landet är det tveksamt om det nationella miljö kvalitetsmålet, *Ingen övergödning*, kommer att nås till år 2020. För att nå målet satsar kommunen på att till 2020 ha inventerat 15 000 enskilda avlopp. Under 2013 inledde kommunen arbetet med en VA-planering som innehåller både en utbyggnadsplan för kommunalt avlopp och en åtgärdsplan för enskilda avlopp. I kommunen är 26 000 personer anslutna till den kommunalt VA. Hälften av allt dricksvatten som levererades inom kommunen 2013 producerades av Stockholm Vatten. Resterande del kom från kommunens egna vattentäkter. Merparten av kommunens vatten kommer från grundvattentäkterna på Ingarö. Endast en mindre del kommer från täkter vid Stavsnäs, Djurö och Sandhamn. Grundvattnet som används i kommunen har bra kvalitet och i flera av vattenverken krävs det

endast justering av pH-värdet genom att lufta vattnet och/eller avhärdning för att få ett mjukare vatten.

Avloppsvattnet renas vid Käppala reningsverk. Det innebär en höggradig rening och reducerade utsläpp av kväve och fosfor i kustvattnet. Numera är Käppala REVAQ-certifierat vilket innebär att avloppsvattnets näringsämnen kan återföras till jord- och skogsbruk. REVAQ är en märkning som arbetar för att minska flödet av farliga ämnen till reningsverk, att skapa en hållbar återföring av växtnäring samt att hantera riskerna på vägen dit.

Kommunen har under över ett decennium fört statistik av slam innehåll i kommunens reningsverk. Även om tungmetaller ofta blivit synonymt med miljögift betyder tungmetaller egentligen bara att dessa metaller har en densitet som överstiger 5 gram per kubikcentimeter. Ett stort antal grundämnen hör till den gruppen, men de viktigaste i hälso- och miljösammanhang är arsenik, bly, kadmium, kobolt, koppar, krom, kvicksilver, nickel, tenn, vanadin och zink. Det skulle även vara intressant att mäta andra ämnen som t.ex. kadmium, fosfor och kväve, men det är svårt att få fram tillförlitliga siffror. Tungmetallerna i avloppsvattnen från Värmdös reningsverk; Hemmesta, Djurö, Telegrafholmen och Södernäs beräknas kvartalsvis. VA-driften tar proverna och skickar dem till ett ackrediterat laboratorium som kommunen upphandlat.

Indikator	Utfall	Målvärde	Kommentar
Bly i avloppsslam (Pb) Grönt nyckeltal som rapporteras till Sveriges ekokommuner	Pb 5,5 mg/kg TS TS= torr substans	Saknas	Gränsvärden för tungmetaller i slam är för Pb 100 mg/kg TS

En ökning på 0,25 mg/kg TS visar inte någon trend utan kan bero på ett större ledningsnät, mängden avloppsvatten, dagvattnet och felkopplingar. Medelvärdet i kommunens reningsverk ligger lägre än genomsnittet för medlemmar i Sveriges ekokommuner där värdet år 2009 var 17,13 mg/kg TS, 17,12 mg/kg TS år 2010 och 14,94 mg/kg TS år 2011.

Indikator	Utfall	Målvärde	Kommentar
Kadmium (Cd) i avloppsslam Grönt nyckeltal som rapporteras till Sveriges ekokommuner	Cd 0,46 mg/kg TS	Saknas	Gränsvärdet för kadmium i avloppsslam är 2 mg/kg TS

Medelvärdet i kommunens reningsverk ligger lägre än genomsnittet för medlemmar i Sveriges ekokommuner där värdet år 2009 var 0,77 mg/kg TS, 0,82 mg/kg TS år 2010 och 0,89 mg/kg TS år 2011. I Värmdö var medelvärdet 2011 0,55 mg/kg TS. Dock är ökningen liten och kan

bero på ett större avloppsnät, mängden avloppsvatten, dagvattnet och felkopplingar. Trenden lokalt och nationellt är en ökning av kadmium i avloppsslam.

Indikator	Utfall	Målvärde	Kommentar
Kvikksilver (Hg) i avloppsslam Grönt nyckeltal som rapporteras till Sveriges ekokommuner	Hg 0,23 mg/kg TS	Saknas	Gränsvärdet för kvikksilver i avloppsslam är 2,5 mg/kg TS

Medelvärdet i kommunens reningsverk ligger lägre än genomsnittet för medlemmar i Sveriges ekokommuner där värdet år 2009 var 0,51 mg/kg TS, 0,57 mg/kg TS år 2010 och 0,56 mg/kg TS år 2011. I Värmdö var motsvarande siffra 2011 var 0,21 mg/kg TS vilket inte är någon markant ökning utan kan bero på ett större nät, mängden avloppsvatten, dagvattnet och felkopplingar.

Nedan redovisas samhällsplaneringsnämndens indikatorer:

Indikator	Utfall	Målvärde	Kommentar
Hur många procent av de folkbokförda i kommunen är anslutna till kommunalt VA?	65%	65%	Utfallet sänktes med 1 procent jämfört med föregående år beroende på mindre VA-utbyggnad i relation till antalet inflyttade till kommunen. Målvärdet överskreds 2012 med en procentenhet Trenden är sannolikt att den procentuella ökningen kommer att stiga långsamt men inte markant.
Antal nyanslutningar till kommunalt VA/år	95	600 stycken	Målet är inte uppfyllt beroende på att detaljplanerna i de prioriterade förändringsområden och centrala Gustavsberg inte blivit antagna. Antalet nyanslutningar kan variera kraftigt från år till år, från 60 – 600, beroende på att när nybyggnationer är klara ansluts ett stort antal fastigheter till VA-nätet samtidigt.

Kväve och fosforneutral kommun

Kommunen har i en rapport under året redovisat hur kommunen kan bli en kväve- och fosforneutralkommun. Inflödet av fosfor och kväve på 54 ton respektive 347 ton har beräknats. Inflödet beräknas i rapporten främst i form av livsmedel som sedan blir avfall avloppsvatten.

För att vara kväve- och fosforneutral ska utflödet av fosfor och kväve vara lika stort. I dagsläget är utflödet 45 ton för fosfor och 68 ton för kväve. Det innebär att fosfor och kväve läcker ut och orsakar övergödning. Kommunfullmäktige har godkänt rapporten och gett bygg, miljö- och hälsönämnden och samhällsbyggnadsnämnden uppdraget att ta fram en gemensam åtgärdsplan för att komma tillrätta med näringsläckaget av fosfor och kväve.

Enskilda vatten och avlopp

I områden utan kommunal vattenförsörjning är det inom främst kustnära områden som man har problem med vattenkvalitet och tillgång till vatten. I Värmdö finns cirka 14 000 enskilda vattentäkter, varav majoriteten är bergboreade brunnar. Undermåliga enskilda avlopp och allt fler omvandlingar av fritidshus till permanentbostäder har lett till att ett ökat antal brunnar är saltvattenpåverkade och/eller bakterieförorenade.

Kommunen genomför inventering av över 300 enskilda avlopp årligen. Det resulterar i att ungefär 200 avloppsanläggningar förbättras. Under 2013 beslutade kommunen att intensifiera tillsynen av enskilda avloppsanläggningar.

Nedan redovisas en indikator för bygg, miljö- och hälsönämnden

Indikator	Utfall	Målvärde	Kommentar
Inventering av enskilda avlopp, antal/år	450 st/år	1200 st/år	Målvärdet har inte nåtts. Tidigare år var målvärdet 550 st/år. 2013 höjdes målvärdet till 1200 st/år. Målvärdet är uträknat i form av ett genomsnitt för de enskilda avlopp som behöver inventeras till år 2020.

Inventeringstakten kommer troligtvis att öka under kommande år, men är beroende av utbudet av avloppsrenare. En handlingsplan är framtagen och beslutad av nämnden under september 2013. Handlingsplanen ska behandlas av kommunstyrelsen. För att nå målvärdet kommer avloppsinventerare att anlitas under 2014.

Projekt mot övergödning i samarbete med BalticSea2020

I projektet *Levande kust* samverkar kommunen och stiftelsen BalticSea2020 för att finna metoder att minska läckage av fosfor och kväve till Björnöfjärden. I delprojektet *Hjälp din vik - förbättra ditt avlopp* erbjuds fastighetsägare VA-rådgivning och ekonomisk subvention för att snabbare förbättra avloppen i området. Även kringliggande jord- och skogsbruk vidtar åtgärder för att fånga näringen. Man anlägger dammar och bygger kalkfilter i utloppsdiken med stöd från stiftelsen.

Sugtömningsstationer

Från 1 april 2015 är det förbjudet att tömma toalettavfall från fritidsbåtar direkt i havet. Toalettavfall som sprids i skärgården påverkar vattenmiljön. För att underlätta för båtburna besökare har kommunen under 2013 placerat ut ytterligare en sugtömningsstation utanför Björnö vid Kalvholmarna.

Bygglovsdag

Kommunen anordnade under hösten en bygglovsdag där allmänheten fick träffa handläggare från bygg- och miljökontoret och ställa frågor. 150 intresserade kommuninvånare fick veta mer om strandskydd, enskilda avlopp, bygglov, tekniskt samråd och energi.

Miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö

Miljö kvalitetsmålet *Giftfri miljö* prioriteras i länet för att minska förekomsten av farliga ämnen i samhället. Ämnen som har skapats i eller utvunnits av samhället och som hotar människors hälsa eller den biologiska mångfalden.

Plan för skadliga ämnen

För att medverka till att det nationella miljömålet Giftfri miljö kan uppnås har kommunen under 2013 tagit fram en plan för minskning av skadliga ämnen inom kommunens verksamheter. Planen innehåller en utfasningslista för att kommunen successivt ska minska användningen av skadliga ämnen. Under hösten inleddes arbetet med en inventering av kemikalieanvändningen inom olika verksamheter. Inventeringen genomfördes i fyra av Värmdö kommuns verksamheter under 2013; Solbackens förskola, Ekedalsskolan/Kvarnberget, Gustavsgården och kommunens vatten/avloppsverksamhet (VA) samt gatu- och parkverksamhet. Brevinventeringar har dessutom genomförts hos ytterligare 19 skolor och förskolor. Sammanlagt inventerades 521 kemikalier varav 65 var högst eller näst högst prioriterade enligt Värmdös plan. Förekomsten av de i planen prioriterade kemikalierna varierade mellan verksamheterna. Enligt Värmdös plan ska dessa kemikalier om möjligt substitueras med mindre skadliga kemikalier.

Kommunfullmäktige har också beslutat om att genomföra informationsinsatser riktade till medborgare. Förutom information på kommunens webbplats och i medborgarannonseren hölls en föreläsning med praktiska tips på vad man ska undvika och hur man kan leva giftfritt.

Ekologiska livsmedel

Nationellt är målet att en fjärdedel av maten som serveras ska vara baserad på ekologiska livsmedel. Under 2013 var andelen ekologiska livsmedel i Värmdö 20 procent. Det är en ökning med mer än fem procentenheter jämfört med förra året vilket troligen beror på att kommunfullmäktige i slutet av hösten 2013 beslutade om nya riktlinjer för det interna miljöarbetet. Det innebär bland annat att kommunen ska köpa in mer ekologiska livsmedel, servera kranvatten, sopsortera och i första hand resa kollektivt samt pröva digitala mötesformer.

Under året har andelen ekologiska livsmedel ökat markant. Kolsyrat vatten på flaska har av miljöskäl tagits bort och ersatts med kranvatten på bland annat äldreboendet Gustavsgården. Det har redan gett positiva resultat i form av minskade transporter. Ekologisk mjölk köps in på de skolkök som kommunen driver.

Indikator	Utfall	Målvärde
Hur stor är andelen inköpta ekologiska livsmedel? 	20 %	Minst 15 %
Grönt nyckeltal som rapporteras till Sveriges ekokommuner		

Andelen ekologiska livsmedel har ökat under senare delen av 2013. Förklaringen är troligen antagandet av riktlinjer för internt miljöarbete.

Indikator	Utfall	Målvärde
Andel ekologiskt odlad åker* 	3,3 %	Saknas

*Grönt nyckeltal som rapporteras till Sveriges ekokommuner		
--	--	--

Andelen ekologiskt odlad åker har minskat med 5 hektar under 2013. Det är en så liten minskning att inga slutsatser kan utläsas av förändringen. Enligt Jordbruksverket ska alla kommuner ha en grön plan för sin åkermark men det saknar Värmdö kommun i dagsläget.

Skräpplockardagarna

Skräpplockardagarna är Sveriges största manifestation mot nedskräpning. I Värmdö plockade 3470 personer upp skräp. Under en kampanjvecka i våras ordnades en utställning om skräp och nedbrytningstider i kommunhuset med musikframträdanden av lokala musikband. På flera förskolor och skolor plockade man också skräp.

Hållbara städer

Slutrapporten i projektet ”Hållbara städer” visar att det är möjligt att kombinera fjärrvärme och bergvärme i Idrottsparken med återvinning av energi från bandyplanen och värmen från Gustavsbergsbadet. För att projektet ska kunna genomföras krävs samverkan mellan flera olika aktörer i form av föreningar, bolag och kommunen.

Spelet om Gustavsberg För att pröva ett nytt arbetssätt och tidigt i planeringen få in idéer från olika grupper genomfördes ett Future City Game, Spelet om Gustavsberg. Ett 20-tal värmdöbor genomförde spelet under en helg på våren. Fyra lag tävlade om att ta fram det bästa förslaget för att göra Gustavsbergs centrala delar mer attraktiva. Förslaget ”Det runda torget” fick flest röster av kommunstyrelsens Gustavsbergsutskott och deltagarna i spelet. Förslagen kommer att tas med som ett underlag i detaljplanearbetet för Gustavsbergs centrum när de inleds 2014.

Bilaga 1.

Sammanställning av kommunala planer och policys som berör miljöområdet

- Avfallsplan 2005, inaktuell och ska omarbetas under 2014
- Energi- och klimatpolicy reviderad och antagen 2013
- Dagvattenpolicy, reviderad och antagen 2012
- Gång- och cykelplan, politisk beredning pågår
- Miljöprogram för centrala Gustavsberg, antaget 2011
- Naturresevarsplan, godkänd av Samhällsplaneringsnämnden 2013
- Plan för minskning av skadliga ämnen, beslutad av kommunstyrelsen 2013
- VA-översikt, VA-policy och VA-plan, klara för politisk beredning
- Vindkraftspolicy, antagen 2013
- Åtgärdsplan för ökad återvinning av fosfor och kväve, godkänd av samhällsplaneringsnämnden 2013
- Översiktsplan 2012-2030, antagen 2011